

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ - ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

**ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΤΡΗΣ, STEPHEN AYODEJI OGUNYEMI,
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΙΩΤΗΣ**

ΤΑ ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται η συμβολή των Ηνωμένων Εθνών (Η.Ε.) στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών, με ιδιαίτερη έμφαση στον οικονομικό τομέα όπου, κατά την εκτίμησή μας, υπάρχει σχετικό κενό στην ελληνική κυρίως βιβλιογραφία. Την ανάλυση των Η.Ε. υπό το πρίσμα της θεωρίας των διεθνών καθεστώτων ακολουθεί η ανάλυση των προβλημάτων κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών και η εκτίμηση της συμβολής των Η.Ε. στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Η μελέτη καταλήγει, τέλος, σε συμπεράσματα ως προς το ρόλο των Η.Ε. στην ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών και σε κάποιους προβληματισμούς για το μέλλον.

Εισαγωγή

Η ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών ως θεσμού διατήρησης της παγκόσμιας ειρήνης υπογράμμισε την ανάγκη για διαρκή ειρήνη στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου που είχε επιδείξει αυξημένη επιρρέπεια σε συγκρούσεις. Ο ΟΗΕ που προέκυψε ως μια αναπλασμένη εκδοχή της Κοινωνίας των Εθνών με τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ως ο καλύτερος οργανωτικά συμβιβασμός μεταξύ δυο αντιθέτων ιδεολογικο-πολιτικών συνασπισμών, παρείχε την απαραίτητη για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης κοινωνική συνοχή και το αναγκαίο πλαίσιο συγκράτησης της σύγκρουσης μεταξύ των δύο συνασπισμών.

Η συγκρότηση του ΟΗΕ το 1945 αποτελούσε παραδοχή του φόβου

διεθνούς αναρχίας ως συνέπεια της κρατικής συμπεριφοράς η οποία αποτέλεσε τη βάση συγκρότησης της δομής του και των προτύπων συνεργασίας στα πλαίσιά του. Η σύγκλιση προς πρότυπα συνεργασίας αποτελούσε διεθνή αναγκαιότητα που αποδεχόταν την ύπαρξη δύο αντιτιθέμενων ιδεολογικοπολιτικών ομάδων ανεξάρτητα από πιέσεις προερχόμενες από τον εσωτερικό πολιτικό τους χώρο.

Η δύναμη συγκράτησης που απορρέει από τα Ηνωμένα Έθνη ήταν αρκετά ισχυρή ώστε να περιορίζει την άσκηση βίας και τον εκρηκτικό στρατιωτικό ανταγωνισμό μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων που επηρέαζε τη διεθνή πολιτική τόσο σε θέματα ασφαλείας όσο και ως προς άλλα ζητήματα.

Τα Ηνωμένα Έθνη διακρίθηκαν και μέσω των ειδικευμένων οργανώσεών τους που δημιουργήθηκαν για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων. Η ανάλυση των Ηνωμένων Εθνών υπό το πρίσμα της θεωρίας των διεθνών καθεστώτων επιλέγεται κατ' αρχήν και μετέπειτα εξετάζεται το πολύπλοκο πρόβλημα της ανάπτυξης.

Τα Ηνωμένα Έθνη υπό το πρίσμα της θεωρίας των διεθνών καθεστώτων.

Ο ορισμός του διεθνούς καθεστώτος έχει τις ρίζες του περισσότερο στη λειτουργικότητα ενός συστήματος ξεκάθαρων από πλευράς ουσίας και ιεράρχησης υποχρεώσεων. Σύμφωνα με το Stephen Krasner, το διεθνές καθεστώς αντιπροσωπεύει «υπονοούμενες ή ξεκάθαρα διατυπωμένες αρχές, πρότυπα και κανόνες καθώς και διαδικασίες λήψης αποφάσεων περί των οποίων συγκλίνουν οι επιδιώξεις των δρώντων σε ένα δεδομένο πεδίο των διεθνών σχέσεων. Οι αρχές αποτελούν «σύμβολον πίστεως» ως προς πράξεις, αντιλήψεις και ήθη. Τα πρότυπα αναφέρονται σε ιδεώδη συμπεριφοράς προσδιοριζόμενης ως προς δικαιώματα και υποχρεώσεις. Οι κανόνες αποτελούν συγκεκριμένες οδηγίες για δράση. Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι κυρίαρχες πρακτικές που συγκεκριμενοποιούν και υλοποιούν τις συλλογικές επιλογές»¹.

Ο παραπάνω ορισμός αντιπροσωπεύει μια φιλελεύθερη εκδοχή για το ξεπέραςμα της Χομπσιανής «φυσικής κατάστασης», στην οποία το κράτος αναμένεται να προστατεύσει και να προωθήσει το δικό του εθνικό συμφέρον μέσα στη διεθνή κοινότητα ανεξαρτήτως της φύσης και

των διαστάσεων του ανταγωνισμού που ενυπάρχει σ' αυτή.

Ο Keely ισχυρίζεται ότι το διεθνές καθεστώς προσδίδει «συγκεκριμένο ορισμό και τάξη στο δημόσιο πεδίο δράσης»². Οι φιλελεύθεροι ορισμοί και αναλύσεις, οι οποίοι δε διαφέρουν ουσιαστικά από τις έννοιες των «αρχών», «προτύπων», «κανόνων» και «διαδικασιών λήψης αποφάσεων», προϋποθέτουν ένα κοινό πρότυπο συμπεριφοράς των κρατών που ανήκουν ή επιθυμούν την ένταξή τους στη διεθνή κοινότητα ή το διεθνές καθεστώς.

Η Susan Strange προέβη σε σοβαρή κριτική τόσο ως προς την επιστημονική όσο και ως προς την εννοιολογική χρήση του όρου «καθεστώς» ισχυριζόμενη ότι οι υποθέσεις, οι συνταγές/οδηγίες και η γλώσσα που χρησιμοποιείται από τη συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση αποτελούν απλή δικαιολόγηση του υφιστάμενου status quo ante. Από τις διάφορες συζητήσεις γύρω από το θέμα, η άποψη που θεωρεί το διεθνές καθεστώς ως φιλότιμο και εθελοντικά συντεταγμένο καθώς και εμπνευσμένο από ένα πρότυπο συνεργασίας με στόχο τη διασφάλιση της υλοποίησης συγκεκριμένων στόχων που ευνοούν την ευημερία των μελών, καθίσταται προβληματική όταν τίθεται εντός των πλαισίων του ζητήματος της ανάπτυξης³.

Η ανάπτυξη προϋποθέτει τη ρήξη με το υπανάπτυκτο παρελθόν και τις συνθήκες που το δημιούργησαν και το συντηρούν. Στο εσωτερικό των αναπτυσσομένων χωρών αυτό υποδηλώνει την ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών στην οικονομία που να οδηγούν στην υπέρβαση της υπανάπτυξης. Διεθνώς, η ανάπτυξη έχει ως αποτέλεσμα την αναδιοργάνωση του διεθνούς συστήματος εις τρόπον ώστε να συμπεριληφθούν οι νέες μορφές ανάπτυξης οι οποίες μπορεί να μη συμφωνούν πλήρως με την κυρίαρχη γλώσσα, τα πρότυπα, τις μορφές αιτιολόγησης, τα σύμβολα και τη συνολική συμπεριφορά του υφιστάμενου διεθνούς καθεστώτος.

Η μαζική εισδοχή κρατών στα Ηνωμένα Έθνη κατά τη δεκαετία του 1960 αντανάκλασε την υπέρβαση της αποικιοκρατίας στα πλαίσια του ΟΗΕ και αποτέλεσε το έναυσμα για τη δραστηριοποίηση πολλών ειδικευμένων οργανώσεων των Ηνωμένων Εθνών με κύριες την UNCTAD, την UNESCO, τον FAO, την UNICEF, την UNDP, την UNIDO κ.ά⁴. Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η ένταξη των πρώην αποικιών στον ΟΗΕ δεν αποτέλεσε πανάκεια για την επίλυση των εσωτερικών τους προβλημάτων, κυριότερα των οποίων ήταν ο ευάλωτος σε ξένες επιρροές χα-

ρακτήρας της οικονομίας τους και η εμφανής εσωτερική πολιτική τους αδυναμία και αστάθεια.

Τα δυο αυτά κυρίαρχα προβλήματα των νέων μελών αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη πρόκληση για τον ΟΗΕ καθώς τα προβλήματα αυτά οδήγησαν συχνά τα κράτη αυτά σε εσωτερικούς (εμφυλίους) πολέμους, συνεχή πραξικοπήματα και πολιτική βία, και έντονη φτώχεια του πληθυσμού, γεγονός που ενίσχυσε τη ροπή των χωρών αυτών προς αναζήτηση εξωτερικής βοήθειας για την αντιμετώπισή τους. Όπως παρατηρεί ο Krasner:

μα και οι τοπικές εσωτερικές λύσεις καθίστανται εξαιρετικά δύσκολες, τα τριτοκοσμικά κράτη αναζητούν αλλότριες λύσεις και προσπαθούν να αναθεωρήσουν τα διεθνή καθεστώτα από φιλελεύθερα σε εξουσιαστικά που να είναι εις θέσιν να προβούν σε πλέον σταθερές και προβλέψιμες μεταβιβάσεις πόρων. Έτσι, τα τριτοκοσμικά αιτήματα σε πολυμερή fora, όπως οι προτάσεις για μια νέα διεθνή οικονομική τάξη (ΝΔΟΤ) μπορεί να ιδωθούν ως μια προσπάθεια ανασυγκρότησης των προσανατολισμένων στην αγορά διεθνών καθεστώτων ως προς μια εξουσιαστική κατεύθυνση⁵.

Ο χαρακτηρισμός από τον Krasner της πίεσης του αναπτυσσόμενου κόσμου και ειδικά της ομάδας των 77 ως προσπάθειας μετατροπής του φιλελεύθερου διεθνούς καθεστώτος σε εξουσιαστικό (αυταρχικό) μπορεί να αποτελέσει ενισχυτικό στοιχείο της θέσης της Susan Strange που θέλει τις υποθέσεις και επιταγές του όρου «διεθνές καθεστώς» ως απολογητικές για το υφιστάμενο διεθνές σύστημα⁶. Ανεξαρτήτως της ικανότητας του κράτους στον αναπτυσσόμενο κόσμο να αντεπεξέλθει στα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει και στις ανειλημμένες διεθνείς υποχρεώσεις του, οι εσωτερικές διαφοροποιήσεις ως προς το πεδίο συγκρούσεων και συγκλίσεων, τη θεσμική διάρθρωση του πολιτικού συστήματος και τις στρατηγικής σημασίας οικονομικές δομές και διαδικασίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την παγκόσμια οικονομία όπου τα δομικά όρια και οι ευκαιρίες καθορίζονται από τα ισχυρά μέλη του ίδιου διεθνούς καθεστώτος με περιθωριακή συμμετοχή των εμφανιζόμενων μεταπρατικών τάξεων της περιφέρειας.

Συνεπώς, η κατανόηση της σχέσης των Ηνωμένων Εθνών με την ανάπτυξη πρέπει να λάβει χώραν μακράν της ρητορείας ορισμένων, αναμενόμενων λόγω συμμετοχής σε ένα διεθνές καθεστώς, συμπεριφορών.

Το διεθνές καθεστώς των Ηνωμένων Εθνών και η κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών.

Η αλλαγή του συσχετισμού δυνάμεων στα πλαίσια του ΟΗΕ, που επήλθε με την κατάρρευση της αποικιοκρατίας, τη μαζική εισδοχή νέων μελών και το συνασπισμό των τελευταίων στα πλαίσια της Ομάδας των 77 και του Κινήματος των Αδεσμεύτων, οδήγησε σε διαφοροποιήσεις στόχων του διεθνούς καθεστώτος των Ηνωμένων Εθνών με άμεσες συνέπειες α) τη θέσπιση αναπτυξιακών στόχων που συγκεκριμενοποιήθηκαν στα δεκαετή προγράμματα ανάπτυξης της Γενικής Συνέλευσης και β) την καθιέρωση της πολιτικής ομάδας πίεσης του αναπτυσσόμενου κόσμου κυρίως στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και της UNCTAD.

Η σύνδεση των Ηνωμένων Εθνών με την ανάπτυξη μέσω της υιοθέτησης των «δεκαετιών ανάπτυξης» στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης πρέπει να γίνει κατανοητή στα πλαίσια της διαδικασίας συσσώρευσης κεφαλαίου η οποία είναι απαραίτητη όχι μόνον για την συγκρότηση στοιχειώδους παραγωγικής βάσης αλλά και για την πρόσβαση στη διεθνή αγορά. Οποιαδήποτε διαδικασία συσσώρευσης κεφαλαίου στον αναπτυσσόμενο κόσμο πρέπει να συσχετίσει κατά τον καλύτερο δυνατόν τρόπο την παραγωγή με τις δομές και δυνάμεις της αγοράς καθώς και με την κατανάλωση ούτως ώστε να διασφαλίζεται μια διαδικασία αναπαραγωγής που να οδηγεί στην υπέρβαση της οικονομικής στασιμότητας.

Συνεπώς, πρέπει να αντιμετωπιστούν πέντε ζητήματα:

- 1) το είδος της συσσώρευσης·
- 2) ποιος πρέπει να προβεί σε συσσώρευση·
- 3) ποιες ανάγκες ωθούν τη διαδικασία συσσώρευσης·
- 4) ποιες είναι οι προοπτικές και τα εμπόδια στις δομές και διαδικασίες συσσώρευσης· και
- 5) τι κάνουν τα Ηνωμένα Έθνη ως προς τα παραπάνω ζητήματα.

Όπως παρατηρεί ο Μαρξ ως προς την ιστορική αποστολή του καπιταλισμού, η επικέντρωση στη «συσσώρευση για τη συσσώρευση, στην παραγωγή για την παραγωγή»⁷ επιτρέπει τη μετατροπή της υπεραξίας σε νέο κεφάλαιο για την παραγωγή επιπλέον υπεραξίας. Η συσσώρευση συνεπώς οδηγεί στην συνεχή παραγωγή υπεραξίας.

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο, η διαδικασία συνεχούς συσσώρευσης υπό αυτό το πρίσμα καθίσταται δυσχερής. Είναι φυσικό οι διαδικασίες παραγωγής και αναπαραγωγής μιας οικονομίας που ενσωματώνεται διαρκώς στην παγκόσμια οικονομία, να εκπορεύονται από το διεθνές σύστημα. Κάθε τύπος συσσώρευσης κεφαλαίου, τουλάχιστον στο επίπεδο της παραγωγής, συσχετίζεται με το διεθνές σύστημα. Θα ήταν λάθος να υποθέσουμε ότι δεν υπάρχει μορφή συσσώρευσης στην παραγωγή σε εθνικό επίπεδο, όμως η υφιστάμενη διεθνοποιημένη παραγωγή σε συνδυασμό με την περιορισμένης αγοραστικής δυνάμεως τοπική (εθνική) αγορά περιθωριοποιούν το μέγεθος του εθνικά συσσωρευόμενου κεφαλαίου στις χώρες αυτές.

Μια και η συσσώρευση κεφαλαίου αποτελεί προϋπόθεση για τη διαμόρφωση εσοδηματικών τάξεων, η ύπαρξη τέτοιων τάξεων στον αναπτυσσόμενο κόσμο συνέτεινε προς το κράτος στο οποίο είχε ανατεθεί ο ρόλος κεντρικής εποπτείας του εθνικού πλούτου. Το κράτος αντιπροσωπεύει μια επιβληθείσα υπερδομή η οποία παρέχει τα απαραίτητα εργαλεία για την άσκηση εξουσίας από εμφανιζόμενες elites (που συνήθως έχουν μεταπρατικό χαρακτήρα) σε βάρος των αγροτικών και εργατικών κοινωνικών στρωμάτων. Ελέγχοντας τον εθνικό πλούτο, το κράτος θέτει τα πλαίσια εντός των οποίων πραγματοποιείται η συσσώρευση κεφαλαίου.

Οι μορφές συσσώρευσης κεφαλαίου στις υπανάπτυκτες χώρες περιλαμβάνουν τόσο τις καπιταλιστικές μορφές συσσώρευσης (όπως αυτές απαντώνται στον αναπτυγμένο κόσμο) όσο και άλλες πλέον πρωτόγονες που φτάνουν ως και σε άμεση καταλήστευση δημόσιας περιουσίας, με το κράτος να παρέχει τις ευκαιρίες καθώς και τη μεσολάβησή του, θέτοντας τους κανόνες του παιχνιδιού.

Το ξένο κεφάλαιο καθώς και το μικρό, περιθωριοποιημένο εθνικό κεφάλαιο (που απαρτίζεται από κάποιους κρατικά ελεγχόμενους κλάδους της οικονομίας και το εγχώριο μεταπρατικό κεφάλαιο), στήριξαν τις μορφές καπιταλιστικής συσσώρευσης με συνέπεια την εστίαση της αναπτυξιακής προσπάθειας στην εισαγωγή τεχνολογικών και οργανωτικών αλλαγών που χρησίμευσαν ως μέσα διατήρησης της συγκεκριμένης μορφής συσσώρευσης κεφαλαίου. Παράλληλα υπήρχε και η ακραία μορφή πρωτόγονης συσσώρευσης που στηριζόταν σε άτομα που είχαν τη δυνατότητα να καταλάβουν δημόσιες θέσεις.

Η διαδικασία επίτευξης αυτού του στόχου εστιαζόταν στην απέλλι-

δα μάχη ζωής ή θανάτου για τον έλεγχο της κρατικής εξουσίας. Αυτό εξηγεί μερικώς τα συνεχή πραξικοπήματα και τη νόθευση των εκλογικών διαδικασιών και αποτελεσμάτων με σκοπό την ανάληψη ή διατήρηση της εξουσίας από μέρους διαφόρων elites ή και ατόμων.

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα μορφών συσσώρευσης κεφαλαίου στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Οι διαφοροποιήσεις καθίστανται εμφανείς με τη σύγκριση της πρακτικής μιας ξένης επιχείρησης με τις πρακτικές πολιτικών, στρατιωτικών αξιωματούχων ή υψηλόβαθμων στελεχών του δημόσιου τομέα στις χώρες αυτές. Οι μορφές και οι μέθοδοι καπιταλιστικής συσσώρευσης έχουν συζητηθεί και κριθεί ευρέως από τη βιβλιογραφία. Οι μορφές και οι μέθοδοι πρωτόγονης συσσώρευσης από πολιτικούς, στρατιωτικούς αξιωματούχους ή υψηλόβαθμα στελέχη της δημόσιας διοίκησης αντιπροσωπεύουν το σύνολο και τη δυναμική της φτώχειας του αναπτυσσόμενου κόσμου*. Η κατάσταση αυτή των μετα-αποικιακών κρατών αντανακλάται όχι μόνο στα συμβατικά μέσα και τρόπους κατανάλωσης αλλά και στη φύση των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των φτωχών νοικοκυριών τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στην ύπαιθρο.

Η απουσία βασικών κοινωνικών υπηρεσιών, η συρρίκνωση των κονδυλίων του προϋπολογισμού που διατίθενται για κοινωνικές δαπάνες, η απουσία διαδικασιών συνδιαλλαγής και συναίνεσης, η σχέση με ταξί ενός σχετικά πλούσιου κράτους με μια φτωχή κοινωνία πολιτών καθώς και η πρόσφατη τάση να χρησιμοποιούνται τα χρηματικά αποθέματα του κράτους για τη μείωση των ελλειμμάτων με οδηγό τα προγράμματα διαρθρωτικής προσαρμογής κατέστησαν τις φτωχές περιοχές τόσο στην ύπαιθρο όσο και στην πόλη ανεπιθύμητο τόπο διαμονής.

Η φύση και οι υποχρεώσεις του κράτους παρέχουν το απαραίτητο «δίχτυ ασφαλείας» στις οικονομικά ανασφαλείς διαμορφούμενες elites για να πραγματοποιήσουν συσσώρευση πλούτου. Η συμμετοχή όσων καταφέρουν να θέσουν εαυτούς εντός αυτού του πεδίου σχετικής οικονομικής ασφάλειας δεν τους οδηγεί απαραίτητα σε αναπτυξιακά προσανατολισμένες δραστηριότητες με απώτερο στόχο τον περιορισμό της φτώχειας και των αιτίων που την προκαλούν αλλά σε πρακτικές που αποσκοπούν στη δική τους οικονομική εξασφάλιση. Οι προτεραιότητες αυτών των ανθρώπων δεν είναι ούτε εθνικές ούτε κινούνται προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ανάπτυξης αλλά μάλλον προς την πρωτόγονη συσσώρευση ή το πολύ προς μεταπρατική ανάπτυξη η οποία περιπλέκει την εθνική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Το καθεστώς των Ηνωμένων Εθνών παρέχει τα μέσα με τα οποία επιδιώκουν την επίτευξη του κύριου στόχου τους που είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας (ένα forum ειρήνης διά της οδού του συμβιβασμού στα πλαίσια του Συμβουλίου Ασφαλείας). Μπορεί άραγε να ειπωθεί το ίδιο και ως προς τους αναπτυξιακούς στόχους αυτού του διεθνούς καθεστώτος;

Ενώ αποτελεί πλέον πάγια διαδικασία η επίτευξη της ειρήνης διά της οδού του συμβιβασμού στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών, καθώς η ειρήνη αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της διαδικασίας διεθνοποίησης και της συνεπαγόμενης διεθνούς συσσώρευσης του κεφαλαίου που επιθυμούν οι μεγάλες δυνάμεις, η ανάπτυξη στοχεύει στην αναδιάρθρωση της αγοράς και των δυνάμεων και της δυναμικής της συσσώρευσης κεφαλαίου που μπορεί να απειλήσει ουσιαστικά τη διαμόρφωση των μεγάλων δυνάμεων. Η επίτευξη της ειρήνης διά του συμβιβασμού μπορεί να αποδεικνύεται ικανοποιητική για τη διατήρηση του status quo ante, η ανάπτυξη διά της ίδιας οδού, όμως, αποτελεί εμπόδιο για τις περιοχές εκείνες που τη χρειάζονται περισσότερο.

Συνεπώς, κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια εντός των πλαισίων των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να κινηθεί στα πλαίσια ενός συστήματος που προωθεί τους ακόλουθους στόχους καθ' υπέρβαση των εμποδίων που προκύπτουν διά του συμβιβασμού στην αναπτυξιακή διαδικασία:

1) την ενεργητική ενσωμάτωση των κρατών-μελών στα διάφορα όργανα του ΟΗΕ και των συνδεδεμένων με αυτόν οργανισμών και τις διαδικασίες σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικής·

2) τη συστηματική αναμόρφωση των εισαγομένων προτύπων και τεχνολογιών ούτως ώστε να ταιριάζουν με τις ανάγκες των υπό ανάπτυξη περιοχών·

3) την υγιή οικονομική μεγέθυνση και τον ελεύθερο ανταγωνισμό των διαφόρων εθνικών κεφαλαίων σε μια ανοικτή διεθνή αγορά.

Οι παραπάνω στόχοι αποτελούν τη βάση εκτίμησης του ρόλου των Ηνωμένων Εθνών στην ανάπτυξη του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ούτε η συμμετοχή των αναπτυσσόμενων χωρών στα Ηνωμένα Έθνη οδηγεί αυτομάτως στην επίλυση των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών τους προβλημάτων, ούτε η απόκτηση από τις χώρες αυτές της ιδιότητας του μέλους των συνδεδεμένων με τα Η.Ε. οργανώσεων σήμανε την ευρύτερη συμμετοχή τους στα θέματα που τις αφορούν. Η συγκρότηση της UNCTAD αποτέλεσε λογική

ένδειξη αυτού του γεγονότος και παράλληλα μια απάντηση σε αυτό.

Η UNCTAD μπορεί να προσέφερε στον αναπτυσσόμενο κόσμο τη δυνατότητα να αποκτήσει το δικό του βήμα, όμως, προστέθηκε στη σειρά των διεθνών φορα που ασχολούνταν με την τεκμηρίωση, τη διαμόρφωση θεματικής διαπραγματεύσεων και συνεργασίας, προβαίνοντας τις περισσότερες φορές σε αποσπασματικές, σπασμωδικές ενέργειες ως προς τα κρίσιμα αναπτυξιακά ζητήματα χωρίς να επιφέρει σημαντικές βελτιώσεις σε αυτά.

Στο επίπεδο της ανάπτυξης παίζουν σημαντικό ρόλο τα ακόλουθα στοιχεία:

- 1) η φύση του ανθρώπινου κεφαλαίου·
- 2) η φύση της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου·
- 3) η φύση του εθνικού κεφαλαίου και το αποτέλεσμα της παραγωγικής διαδικασίας που διασφαλίζει την αναπαραγωγή της κοινωνίας, τα οποία μπορεί να συνδυαστούν αδιάλειπτα με την παροχή εξωτερικής οικονομικής βοήθειας με στόχο τη μεγαλύτερη συμμετοχή των αναπτυσσομένων χωρών στην παγκόσμια αγορά όπως συμβαίνει στην περίπτωση των χωρών του Ειρηνικού.

Τα Ηνωμένα Έθνη και οι συνδεδεμένοι με αυτά οργανισμοί παρέχουν πολύμορφη βοήθεια για την ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών με την παροχή πληροφοριών, με δημοσιεύσεις, με εκπαιδευτικά προγράμματα, με βοήθεια προς εκπαιδευτικούς θεσμούς όλων των βαθμίδων κ.λπ. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα Ηνωμένα Έθνη παρέχουν επίσης ευκαιρίες για την ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου (βλ. πίνακα 1 και διαγράμματα 1-2). Ακόμη κι έτσι όμως, η ανεπάρκεια του όλου συστήματος, οι περιορισμένες αποδοχές, η εργασιακή ανασφάλεια και ο φόβος πολιτικών διώξεων στον αναπτυσσόμενο κόσμο συνέβαλαν στη μετανάστευση κυρίως των υψηλής εξειδίκευσης ανθρώπων στις αναπτυγμένες χώρες (φαινόμενο απομύζησης εγκεφάλων).

Η μεταφορά ξένου κεφαλαίου σε πολλές από τις χώρες αυτές ήδη από τη δεκαετία 1960 δεν οδήγησε στην ανάπτυξη εθνικού κεφαλαίου, χωρίς το οποίο είναι αμφίβολη η ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο. Η μαζική πολυμερής βοήθεια εκ των οργανισμών αυτών κινήθηκε στα πλαίσια εποπτείας των κρατών που την ελάμβαναν με αποτέλεσμα να οδηγήσει σε μια αναπτυγμένη κρατική δομή με αντίστοιχα υπανάπτυκτη κοινωνία στις περιοχές αυτές.

Μεγάλο μέρος του εισαγόμενου κεφαλαίου που προσελκυστήκε στις

αναπτυσσόμενες χώρες κατά τις πρώτες δεκαετίες ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών στράφηκε προς επικερδείς τομείς της οικονομίας χωρίς να επιφέρει αλλαγή της μορφής συσσώρευσης. Το γεγονός αυτό όχι μόνο δημιούργησε μια περίκλειστη οικονομία αλλά και εργατική αριστοκρατία (καθώς η σύνθεση του εισαγόμενου κεφαλαίου ήταν υψηλής τεχνολογίας) παρεμποδίζοντας ουσιαστικά την ανάδειξη εργατικών και μεσοαστικών κοινωνικών στρωμάτων τα οποία μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση κάθε διαμαρτυρίας, κοινωνικής ενσυνείδησης, πολιτικής δραστηριότητας, μεταρρυθμίσεων και συμμετοχής.

Οι μορφές ανάπτυξης, ιδίως στον αγροτικό τομέα της οικονομίας όπου οι παραγωγοί δεν έχουν τη δυνατότητα προσδιορισμού της τιμής του προϊόντος τους, παρέμειναν ατελείς. Οι πιο πολλές προσπάθειες των Η.Ε. και των συνδεδεμένων με αυτά οργανισμών στρέφονταν πάντοτε στην αλλαγή των περιφερειακών βάσεων της υπανάπτυξης χωρίς να συνδυάζουν την προσπάθεια αυτή με τη διαδικασία αναπαραγωγής. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι πολλά προγράμματα στον αναπτυσσόμενο κόσμο έλαβαν χώρα άπαξ καθώς καθίσταντο πλέον δαπανηρά με την πάροδο του χρόνου, οδηγώντας είτε σε συσσώρευση χρεών είτε στην εγκατάλειψή τους. Αυτό το γεγονός δεν είναι άσχετο με το ότι η διαδικασία αναπαραγωγής, η οποία εξαρτάται από το οικονομικό αποτέλεσμα της παραγωγής, δεν ελέγχεται από τους παραγωγούς.

Το κύριο πρόβλημα με την τεχνολογία και τα αναπτυξιακά πρότυπα που μεταφέρονται στον αναπτυσσόμενο κόσμο είναι ότι δε λειτουργούν καθώς πολλά εξ αυτών στερούνται της προσαρμογής στις τοπικές συνθήκες και νοοτροπίες στηριζόμενα σε θεωρητικά πρότυπα που δίνουν έμφαση στην εισροή ξένου κεφαλαίου χωρίς να υπολογίζουν τις επιπτώσεις αυτής της ενέργειας επί του τοπικού κεφαλαίου και της αναπτυξιακής δυναμικής του.

Το πρόβλημα αυτό δεν είναι άσχετο με τον ετερόφωτο χαρακτήρα του επιστημονικού δυναμικού των αναπτυσσόμενων χωρών. Όπως πολύ γλαφυρά παρατηρεί ο Dudley Seers:

Τέτοιοι οικονομολόγοι (τριτοκοσμικοί, φιλελεύθεροι και μαρξιστές) ... βοήθησαν στη διαμόρφωση της σκέψης της νέας γενιάς «τριτοκοσμικών» οικονομολόγων και πολιτικών ηγετών, ιδιαίτερα στη Λατινική Αμερική. ... Υπό μίαν έννοια, το θεωρητικό τους υπόβαθρο είναι διπλά αποστασιοποιημένο από την πραγματικότητα - αναπτύχθηκε για άλλες χώρες, σε προγενέστερες συνθήκες⁹.

Το αποτέλεσμα αυτού του τρόπου σκέψης οδήγησε στη μερική επίλυση κάποιων προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο με παράλληλη δημιουργία άλλων όπως π.χ. στην περίπτωση ενός μεγάλου αρδευτικού προγράμματος στη Νιγηρία –φράγμα περιοχής Bakalori– που έλυσε μεν κάποια προβλήματα των γεωργικών κοινοτήτων που ζουν στις όχθες του ποταμού αλλά περιόρισε δραστικά τον αριθμό των αλιευμάτων με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν με εξαφάνιση τα ψαροχώρια από το φράγμα έως τις εκβολές του ποταμού.

Τα Ηνωμένα Έθνη υποστήριξαν τις προσπάθειες ανάκτησης της ανεξαρτησίας των χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου και δέχτηκαν στους κόλπους τους τα νέα ανεξάρτητα κράτη, όμως, δεν κατάφεραν να διασφαλίσουν την εισδοχή του αναδυόμενου εθνικού κεφαλαίου των χωρών αυτών στην παγκόσμια οικονομία.

Η διεθνοποίηση του δυτικού κεφαλαίου ευνοήθηκε κατά την πρώτη περίοδο μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου από το καθεστώς που δημιουργήθηκε βάσει των συμφωνιών του Bretton Woods. Η σχετική συναλλαγματική σταθερότητα και χρηματοπιστωτική ρευστότητα που διασφαλιζόταν από τον κανόνα χρυσού-δολλαρίου αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στη διαδικασία αυτή¹⁰.

Όμως, την κατάσταση αυτή διατάραξε η διαδικασία αποαποικιοποίησης τη δεκαετία του 1960 που έθεσε προς στιγμήν σε κίνδυνο τη διαδικασία περαιτέρω διεθνοποίησης του δυτικού κεφαλαίου καθώς περιορίστηκε η πρόσβασή του σε κάποιες αγορές, τέθηκαν σε κίνδυνο τμήματά του επενδεδυμένα σε πολιτικά ασταθείς ζώνες, ενώ παράλληλα εμφανίστηκε η απειλή μη δυτικών ανταγωνιστών. Οι πληθωριστικές πιέσεις επί του δολλαρίου (συνεπεία και του πολέμου στο Βιετνάμ) και η ενεργειακή κρίση των αρχών της δεκαετίας 1970 στις αναπτυγμένες καταναλωτικές κοινωνίες αποτέλεσαν ισχυρό πλήγμα στη διαδικασία συσσώρευσης και διεθνοποίησης στον αναπτυσσόμενο κόσμο καθώς οδήγησαν τις αναπτυγμένες χώρες σε πολιτικές προστατευτισμού, με συνέπεια τον περιορισμό ως ένα βαθμό του διεθνούς εμπορίου και σε εγκατάλειψη του κανόνα χρυσού-δολλαρίου με συνέπεια την συναλλαγματική αστάθεια. Και τα δυο αυτά στοιχεία έπληξαν καίρια τη διαδικασία συσσώρευσης εθνικού κεφαλαίου στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες, πράγμα εμφανές με τη χρεωστική κρίση που έπληξε τις χώρες αυτές κατά τη δεκαετία 1980.

Μπροστά σ' αυτήν την κατάσταση, οι αναπτυσσόμενες χώρες ήγει-

ραν θέμα αναθεώρησης του διεθνούς οικονομικού καθεστώτος που είχε συμφωνηθεί στο Bretton Woods αντιπροτείνοντας μια Νέα Διεθνή Οικονομική Τάξη. Τα Η.Ε. ενστερνίστηκαν πολλές πτυχές αυτών των αιτημάτων και υιοθέτησαν πολλές σχετικές αποφάσεις¹¹. Όμως, πολλές εξ αυτών δεν υλοποιήθηκαν καθώς απαιτούσαν τη συνεργασία και των ανεπτυγμένων οικονομικά κρατών που δεν έδειξαν σχετική προθυμία¹².

Στην απροθυμία των ανεπτυγμένων χωρών να στηρίξουν την προτεινόμενη νέα διεθνή οικονομική τάξη (απροθυμία που στηριζόταν στην αντίθεσή τους προς την κρατοκεντρική αντίληψη που διέπνεε την πρόταση αυτή των αναπτυσσομένων χωρών) ήρθε να προστεθεί, με την κατάρρευση του ανατολικού συνασπισμού, η στροφή του ενδιαφέροντός τους προς τις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού», γεγονός που περιόρισε τη ροή κεφαλαίων ιδίως προς την υπό τη Σαχάρα Αφρική.

Από την άλλη πλευρά, με τη λήξη του ψυχρού πολέμου, ο κόσμος έζησε μια περίοδο αναβίωσης εθνικιστικών τάσεων και όξυνσης πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων που, συχνότερα απ' ότι στο παρελθόν, οδήγησαν σε ένοπλες συρράξεις οι οποίες απορρόφησαν και εξακολούθησαν να απορροφούν μεγάλο μέρος των πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού των Ηνωμένων Εθνών. Αντιμετωπίζοντας ήδη οικονομικές δυσχέρειες, ο ΟΗΕ βρέθηκε αντιμέτωπος με το δίλημμα να επιλέξει μεταξύ των τομέων δράσης του ρίχνοντας το κέντρο βάρους των προσπαθειών του στον κύριο σκοπό του, ήτοι τη διασφάλιση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα –εξ αιτίας έλλειψης πόρων που συχνά οφειλόταν όχι μόνο στη γραφειοκρατική διόγκωση του Οργανισμού αλλά και στη μη καταβολή των εισφορών από μέρους ορισμένων κρατών μελών (όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Ιαπωνία)– τα ζητήματα της ανάπτυξης και της αναμόρφωσης του διεθνούς οικονομικού καθεστώτος που έθεταν οι αναπτυσσόμενες χώρες. Οι εξελίξεις αυτές κάθε άλλο παρά ενθαρρυντικές είναι για τις αναπτυξιακές προοπτικές των χωρών αυτών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάμειξη των Ηνωμένων Εθνών στην ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών υπογράμμισε την ανάγκη ευρύτερης προσοχής για τα προβλήματα των χωρών αυτών. Αρχής γενομένης τη δεκαετία του 1950 με τις μελέτες για τα προβλήματα οικονομικής ανάπτυξης των υποαναπτύκτων χωρών¹³ και τη διατύπωση σημαντικών οικονομικών θεωριών περί οικονομικής ανάπτυξης¹⁴, η όλη επιστημονική αναζήτηση γύρω από τα ζητήματα αυτά κορυφώθηκε περί τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τη δεκαετία του 1970 με τις μελέτες των Pearson¹⁵ και Brandt¹⁶ που ανέτρεψαν τα έως τότε θέσφατα γύρω από το ζήτημα της ανάπτυξης των χωρών αυτών και ώθησαν τα Ηνωμένα Έθνη προς την κατεύθυνση στήριξης αναπτυξιακών διαδικασιών με επίκεντρο τον άνθρωπο εισάγοντας νέες προσεγγίσεις, μεθόδους και στρατηγικές για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων των αναπτυσσομένων χωρών.

Επίσης, οργανισμοί όπως η UNCTAD, που δημιουργήθηκαν υπό την πίεση της Ομάδος των 77, έγιναν βήμα προώθησης των ζητημάτων της ανάπτυξης των χωρών αυτών έχοντας πάντως περιορισμένη λειτουργικότητα καθώς εξακολουθούν να εξαρτώνται εν πολλοίς από τα βιομηχανικά κράτη και τις χρηματοδοτικές και πολιτικές επιθυμίες των τελευταίων. Η πρόσφατη αποχώρηση κρατών όπως οι ΗΠΑ από συγκεκριμένους ειδικευμένους οργανισμούς των Η.Ε. (UNESCO, UNIDO) και ο αναπροσανατολισμός του ενδιαφέροντος του ανεπτυγμένου κόσμου προς την Ανατολική Ευρώπη αποτελούν πηγή ανησυχίας για τον αναπτυσσόμενο κόσμο καθώς ο τελευταίος βλέπει τους τόσο απαραίτητους για την ανάπτυξή του πόρους είτε να παραμένουν στις αναπτυγμένες χώρες είτε στρέφονται προς άλλες περιοχές (πρώην ανατολικός συνασπισμός).

Έτσι, τα Ηνωμένα Έθνη καλούνται σήμερα να απαντήσουν στο ζήτημα αυτό που σχετίζεται άμεσα με το αίτημα των αναπτυσσομένων χωρών για ισότιμη συμμετοχή τους στο διεθνές οικονομικό καθεστώς. Η αδυναμία των Η.Ε. να δώσουν ικανοποιητική απάντηση σε μια ανάλογη κατάσταση που δημιουργήθηκε προ εικοσιπενταετίας με την κατάρρευση του συναλλαγματικού συστήματος του Bretton Woods και την ενεργειακή κρίση, δεν αφήνει ιδιαίτερα περιθώρια αισιοδοξίας δεδομένης της δεινής οικονομικής κατάστασης του ίδιου του ΟΗΕ. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι, παρά την αποτυχία των Η.Ε. ως προς το ζήτημα της υγιούς οικονομικής μεγέθυνσης και του ελεύθερου ανταγωνισμού των διαφόρων εθνικών κεφαλαίων στη διεθνή αγορά, τα Η.Ε. πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό τη θεσμική και πολιτική ενσωμάτωση των αναπτυσσομένων χωρών στα διάφορα όργανα και διαδικασίες λήψης αποφάσεων (αν και όχι πάντοτε σε ισότιμη βάση)¹⁷ και την προσαρμογή των προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης που εκπονούνται υπό την αιγίδα τους στις τοπικές συνθήκες και τις ανάγκες των χωρών αυτών.

Εν κατακλείδι, παρά τις αδυναμίες του όλου συστήματος, τα Ηνωμένα Έθνη παραμένουν ένα σημαντικό παγκόσμιο forum πολιτικών διεργασιών που μπορεί να αξιοποιηθεί περαιτέρω θετικά για την ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών.

Πίνακας 1 Προγράμματα τεχνικής συνεργασίας UNIDO

Δαπάνες 1972-1994

χρηματοδότης	1972-76	1977-81	1982-86	1987-91	1992	1993	1994
προϋπολογισμός UNIDO & ΟΗΕ	8,7	15,2	23,6	21,2	2,4	9,7	3,2
UNDP/IPF & τρίτος ή ειδικά προγράμματα	101,8	235,2	294,4	382,2	55,6	38	21,7
UNDP/SIS							
UNDP - διαχείριση πόρων τρίτων	-	3,4	12,9	6,3	1,5	0,1	0,7
άλλοι πόροι	6,2	17,9	34,7	93,7	34,8	29,7	31,7
UNIDF/IDF	10,8	41,9	63,4	115	29,3	27,3	29,2
UNDCP	-	-	2,2	9,4	4,4	2	3,8
πόροι εκτός UNIDO	-	3,6	5,6	16	5,8	8,9	7,4
Σύνολο	141,8	334,4	451,2	658,4	135,6	118,8	101

Πηγή: UNIDO, Annual Report, 1993 (σελ. 112) και 1994 (σελ. 31).

Τα μεγέθη σε εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ.

UNIDO = United Nations Industrial Development Organization

UNDP = United Nations Development Programme

IPF = Indicative Planning Figure (UNDP)

SIS = Special Industrial Services Programme (UNDP)

UNIDF = United Nations Industrial Development Fund (UNIDO)

IDF = Industrial Development Fund (IBRD)

UNDCP = United Nations International Drugs Control Programme

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* Ο κ. Ανδρέας Κούτρης είναι καθηγητής Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και οι κ. Stephen Ayodeji Ogunyemi και Γιώργος Γιαννιτσιώτης διδάκτορες του ιδίου Πανεπιστημίου.

1. Stephen Krasner (ed.), *International Regimes*, Cornell University Press, Ithaca & New York 1983, σ. 2.

2. James F. Keely, «Toward a Foucaultian Analysis of International Regimes», *International Organization*, τ. 44/1, Winter 1990, σ. 92

3. Susan Strange, «Care! The Dragons: A critique of regime analysis», στο Stephen Krasner (ed.), *ό.π...*, σ. 338-344.

4. Διάσκεψη των Η.Ε. για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD)· Οργάνωση των Η.Ε. για την Εκπαίδευση, τις Επιστήμες και τον Πολιτισμό (UNESCO)· Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO)· Διεθνές Ταμείο των Η.Ε. για τα Παιδιά (UNICEF)· Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Η.Ε. (UNDP)· Οργανισμός των Η.Ε. για τη Βιομηχανική Ανάπτυξη (UNIDO).

5. Stephen D. Krasner, *Structural Conflict*, University of California Press, Berkeley 1985, κεφ. 2.

6. Susan Strange, *ό.π...*

7. Karl Marx, *Capital*, τ. I, International Publishers, Νέα Υόρκη 1967, σ. 595.

8. Stephen A. Ogunyemi, *Η Πολιτική Οικονομία του Χρέους: Η περίπτωση της Νιγηρίας*, (ανεκδ. διδακτορική διατριβή), Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1995, κεφ. 2 & 3.

9. Dudley Seers, *ό.π...*, σ. 51.

10. Lars Annel, *Recession, the Western Economies, and the Changing World Order*, Francis Pinter, Λονδίνο 1981, σ. 18-28.

11. Απόφαση 3201/S-VI για την εγκαθίδρυση μιας Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης και 3202/S-VI για το πρόγραμμα δράσης για την εγκαθίδρυσή της (Μάιος 1974). Τις αποφάσεις αυτές ακολούθησε ο «Χάρτης των οικονομικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των κρατών» – απόφαση 3281/XXIX, 12.12.1974. Επίσης, στα πλαίσια της UNCTAD υιοθετήθηκαν προτάσεις για την υπογραφή διεθνών συμφωνιών για

βασικά προϊόντα και ταμείου στήριξης των διεθνών τιμών τους και για σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων στο διεθνές εμπόριο.

12. Kenneth Dadzie, «The UN and the problem of economic development» στο Adam Roberts - Benedict Kingsbury, *UN Divided World*, Clarendon Press, Oxford 1988, σ. 143.

13. United Nations, *Measures for the Development of Under-Developed Countries*, Νέα Υόρκη 1950.

14. Arthur Lewis, *The Theory of Economic Growth*, Λονδίνο 1955, Paul Baran, *The Political Economy of Growth*, Νέα Υόρκη 1957, W.W. Rostow, *The process of Economic Growth*, Νέα Υόρκη 1962, κ.ά.

15. Lester Pearson, *Partners in Development*, Washington DC 1969.

16. Willy Brandt, *North-South: A Programme for Survival*, MIT Press, Cambridge Mass. 1980.

17. Το Συμβούλιο Ασφαλείας παραμένει ένα πεδίο άνισης συμμετοχής των κρατών-μελών του οργανισμού και η αποτυχία της Γενικής Συνέλευσης να εξαναγκάσει οικονομικούς θεσμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα (IBRD) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF) σε θεσμικές λειτουργικές αλλαγές προδιέγραψε εν πολλοίς τη μοίρα της Νέας Διεθνούς Οικονομικής Τάξης.

